

K problematice sociálních a spirituálních kompetencí sociálních profesí

ALINA KUBICOVÁ

Filozofická fakulta, Ostravská univerzita v Ostravě

Abstrakt

Téma sociálních kompetencí patří v současné době k velmi aktuálním. Odhaduje se, že jsou to právě sociální dovednosti a sociální kompetence, které mají asi dvouřetinový podíl na profesním úspěchu. Poněkud jiná situace platí o spirituálních kompetencích, kterým se ze strany vzdělavatelů i samotných sociálních profesionálů věnuje mnohem menší pozornost. Autorka příspěvku předkládá empirická i teoretická zjištění, která podtrhují význam rozvíjení sociálních i spirituálních kompetencí během profesní přípravy i v průběhu kariéry v sociálních profesích. Akcentována je zde genderová perspektiva.

Klíčová slova

Sociální kompetence. Spirituální kompetence. Genderová perspektiva.

Abstract

Recent years have witnessed an increasing interest in social competencies. There is an estimation, that two third of professional achievements is gained by social skills and social competencies. It seems to be a bit diferent situation in the are of spiritual competencies. Neither educators nor social professionals pay too much interest in them. The author presents empirical and theoretical findings, which emphasizes the importance of developing both social and spiritual competencies during education as well as during carrer in social professions. The attantion is also paid to gender perspective.

Key words

Social competencies. Spiritual competencies. Gender perspective.

Úvod

Mnohem dříve než se pojem kompetence dostal do vzdělávací politiky a kurikulárních dokumentů, než se začalo hovořit o klíčových

kompetencích na trhu práce, se o kompetence začala zajímat psychologie. Od 90. let minulého století se kompetencím jak v obecné, tak i profesní rovině věnuje mnoho pozornosti a to nejen na půdě akademické, ale i v praxi. D. Goleman (1997) konstatuje, že úspěšnost uplatnění se v zaměstnání, ale i celková životní spokojenost není přímo úměrná IQ či školnímu prospěchu. Důležitější jsou v tomto směru emoční a sociální inteligence a sociální dovednosti (social skills), které v určité konstelaci vytváří to, co označujeme jako sociální kompetence. Odborné sociální kompetence spolu s obecnou sociální obratností tvoří součást profesní způsobilosti řady pomáhajících i sociálních profesí. Jak vyplývá z longitudinálních výzkumů porovnávajících míru rozvoje emočních a sociálních dovedností u dětí, na které se odvolává D. Goleman (1997, 2007), jsou tyto dovednosti čím dál méně rozvíjené v rodinách a školách. Tuto skutečnost potvrzují i mnozí zaměstnavatelé, kteří jsou nuceni investovat finanční prostředky do výcviku sociálních kompetencí svých zaměstnanců. Množství publikovaných článků, empirických studií a koneckonců i metod, které nabízí někdy více, někdy méně komplexní uchopení složitého konstruktu sociálních kompetencí, potvrzuje stále velký zájem o tuto oblast. Poněkud jiná situace platí v případě spirituálních kompetencí. Spiritualita se dnes jeví jako nosný koncept psychologie, zejména pokud jde o její nenáboženské, humanistické pojetí. O vymezení, metodách rozvíjení i způsobech měření spirituálních kompetencí toho bylo napsáno o poznání méně. Tento příspěvek si klade za cíl přiblížit současné přístupy ke konceptualizaci sociálních a spirituálních kompetencí, prezentovány jsou zde rovněž empirická zjištění. Součástí tohoto příspěvku zůstává genderová perspektiva.

1 Teoretická i empirická rovina zkoumání sociálních kompetencí

Jak poznamenává D. Oudová (2008) z dostupných zdrojů vyplývá, že jako první použil pojem sociální kompetence v knize *Measurement of Social Competence* v roce 1953 E. A. Doll. Uvedený autor vymezil sociální kompetence jako měřitelnou kategorii sociální zralosti, přičemž sociální kvocient (SQ) vyjadřoval vztah mezi sociálním a skutečným

věkem. Mezi další autory, kteří se koncem 50. let minulého století zabývali zmiňovaným tématem, patří R. H. White. Tento autor chápal sociální kompetence jako schopnost organismu efektivně reagovat v rámci interakcí. V jeho pojetí jsou kromě interakcí akcentovány sociální dovednosti, kterými individuum efektivně ovlivňuje sociální prostředí. V současné době najdeme v odborné literatuře mnoho východisek a přístupů k vymezení sociálních kompetencí, s nadsázkou můžeme říci, že kolik je autorů, tolik je i definicí tohoto pojmu. Tento stav vede nutně k určitým problémům, nepřehlednost zvyšuje navíc používání vedle již uvedeného pojmu mnoha dalších významově bližších či vzdálenějších jako např.: sociální dovednosti, sociální obratnost, sociální zralost, sociální, emocionální a interpersonální inteligence, interpersonální kompetence. Vymezení sociálních kompetencí není vůbec snadné. Snaha definování obsahu pomocí výčtu dílčích způsobilostí se může jevit jako jisté východisko, Baumgartner, Orosová a Výrost (Výrost, Slaměnik, eds. 2008) však upozorňují, že tento postup přináší jen částečné řešení, jehož výsledkem je pouze neúplný a zjednodušený obraz sociálních kompetencí. I přesto v odborné literatuře najdeme seznamy dílčích schopností a způsobilostí, které spolu tvoří celkový obraz v pomyslné mozaice sociálních kompetencí. H. Belz a M. Siegrist (2001) mezi komponenty sociálních kompetencí řadí:

- schopnost týmové práce,
- kooperativnost,
- schopnost čelit konfliktním situacím,
- komunikativnost.

Dalšími uváděnými způsobilostmi jsou: komfort v sociálních situacích, spokojenost s vrstevnickými vztahy, asertivita, vyjednávání, způsobilost odmítání, zodpovědnost, sebekontrola, způsobilost pro přátelské vztahy, způsobilost pro manažerování citového prožívání, způsobilost neagresivního chování, způsobilost pro zvládání stresu, způsobilost k řešení problémů, interpersonální způsobilost pro rozvoj zdravých sociálních vztahů. Jinými autory je zdůrazňována navíc schopnost empatie jak v rovině kognitivní, tak i afektivní spolu s vírou ve vlastní schopnosti a sebemotivování (Výrost, Slaměnik, eds. 2008; Oudová, 2008). Ačkoli v literatuře nenajdeme konsensus v otázce vymezení sociálních kompetencí, přikláním se k názoru, že jde o konstrukt významově širší než suma

dílčích sociální dovedností. Jedná se o kontextuálně zakotvenou kategorii způsobilosti jednat adekvátně v rozdílných typech interakcí a situací. Kvalitu sociálních kompetencí udává míra koordinace kognitivně – afektivně – behaviorálních mechanismů podílejících se na tomto druhu kompetencí, určující je zde rovněž kvalita sociálních vztahů. K uplatnění sociálních dovedností může dojít pouze na základě sociální percepce, observace a analýzy získaných informací o partnerech interakcí a pravidlech i normách platných v určitém sociálním prostředí. Afektivní procesy plní motivační, facilitační roli, ovlivňují také volbu adekvátní strategie chování. Na základě kalkulace hodnoty a významu jednotlivých sociálních interakcí a situací, se lidé rozhodují o zapojení se a nebo v opačném případě o distancování se od určitého typu sociálních kontaktů. V sociálně kompetentním chování je přítomna tedy i postojová a hodnotová složka.

Podle kontextu, charakteru i cílů interakcí v nichž jsou uplatňovány sociální kompetence, je můžeme klasifikovat na obecné a odborné (Smékal, 1995). První uvedenou kategorii kompetencí používají lidé v každodenním životě. Odborné sociální kompetence jsou uplatňovány při realizaci činností, které tvoří součást konkrétní profese jako je například sociální pracovník nebo poradce. Odborné sociální kompetence jsou rozvíjeny v celém průběhu odborné přípravy i během profesní kariéry, přičemž v praxi sociálních profesí nutně musí dojít k propojení takto získaných znalostí, dovedností, schopností a návyků s obecnou sociální obratností. Tuto sociální obratnost tvoří znalost sebe i druhých, dobrá orientace v sociálním prostředí, snadnost v navazování kontaktů a otevřenost ke kooperaci spíše než ke konfrontaci (Smékal, 1995). Odborné sociální kompetence v sociálních profesích lze klasifikovat z několika úhlů pohledu. Určující může být etapizace pomáhajícího procesu, kdy lze identifikovat způsobilosti k zahájení, vedení, rozvíjení a ukončení pomáhajícího vztahu. Východiskem členění může být také kategorizace činností. Z tohoto hlediska rozlišujeme kompetence diagnostické, intervenční, administrativní. Podobný úhel pohledu zvolili J. G. Greeno, M. S. Riley, R. Golman (cit. podle Oudová, 2008), v jejich seznamu najdeme poněkud jiné kategorie. Uvedená trojice autorů hovoří o kompetencích konceptuálních, procedurálních a performačních. Kritériem orientujícím klasifikaci kompetencí u vybrané skupiny profesí může být rovněž cílová skupina

či cílový subjekt, se kterým například sociální pracovníci vstupují do interakce. Z této perspektivy lze identifikovat:

- kompetence ve vztahu ke klientům,
- kompetence ve vztahu k pracovní organizaci či pracovnímu týmu,
- kompetence ve vztahu k širšímu sociálnímu systému.

Podle R. E. Riggia, (cit. podle Oudová, 2008) jsou sociální kompetence systémem komunikačních dovedností, mezi které řadí komunikační senzitivitu, expresivitu a dovednosti monitorování, kontrolování a regulování komunikace. V praxi sociálních profesí patří komunikační dovednosti jak verbální, které R. Riggio označuje jako sociální i neverbální, které označuje jako emocionální, mezi klíčové odborné kompetence. A právě empirická zjištění, která zde chci prezentovat, byla získána pomocí metody, jejíž autorem je již zmiňovaný R. E. Riggio. M. Szczerbová (2009) ve svém výzkumu, který jsem jako vedoucí diplomové práce metodicky vedla, použila metodu Social Skills Inventory (SSI)¹, která čítá 90 položek, které zachycují odpovědi respondentů na 5ti bodové Likertově škále. SSI měří šest dimenzí sociálních dovedností:

- emoční vyjadřování, emoční vnímavost, emoční kontrolu,
- sociální vyjadřování, sociální vnímavost a sociální kontrolu.

Výzkumný soubor vybraný na základě nenáhodného výběru se skládal z pracovníků deseti subjektů nabízejících sociální služby.² Výzkumu se zúčastnilo celkem 102 respondentů, z čehož bylo 81 žen a 21 mužů. Věková struktura respondentů byla heterogenní a pohybovala se mezi 21 – 61 lety (M = 38 let). Nejvíce respondentů dosáhlo středoškolské vzdělání (64 %), druhou nejpočetněji zastoupenou skupinu tvořili respondenti s vyšším odborným vzděláním (16 %). Osob s vysokoškolským bakalářským stupněm bylo v souboru 10 %, stejný podíl tvořili absolventi magisterského stupně vysokoškolského vzdělání. Inventář je konstruován tak,

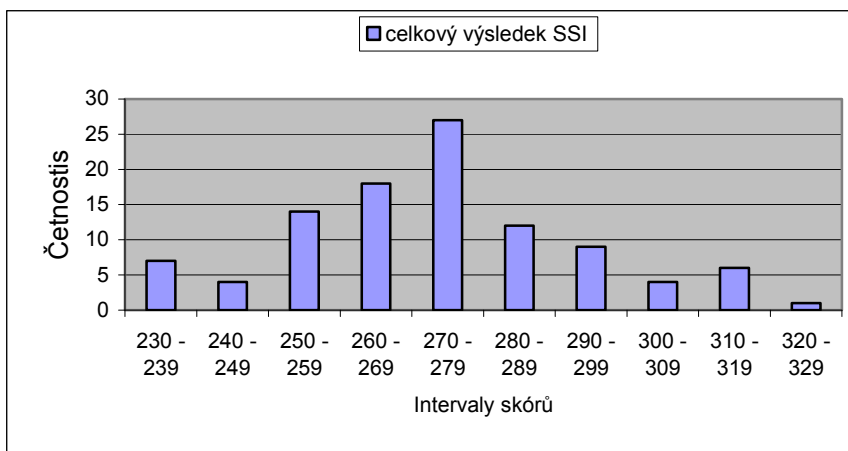
---

¹ Metoda je dnes vedle výzkumných účelů aplikována rovněž k diagnostickým účelům, lze jí použít například jako testovací nástroj při zahájení výcviku sociálních dovedností nebo v personalistice při výběru vhodných uchazečů o pracovní místo.

² Jednalo se o tyto instituce: domov pro seniory, azylový dům, domov s pečovatelskou službou, středisko terénní sociální práce, pečovatelská a asistenční služba, denní stacionář pro děti a mladé lidi s mentálním a kombinovaným postižením, kontaktní centrum a terénní programy pro uživatele drog, dětský stacionář a centrum denních služeb pro děti s kombinovaným postižením, psychoterapeutická a sociálně právní poradna pro oběti trestných činů, násilí, týrání, zneužívání, občanská poradna, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, pedagogicko-psychologická poradna, dětský domov.

že maximálně může jeden respondent získat 450 bodů, minimální hranici tvoří 90 bodů. R. E. Riggio v manuálu k SSI hovoří o 270 bodech jako střední hodnotě, kterou získal na širokém vzorku populace. Ve výzkumném souboru M. Szczerbové průměrná hodnota činila 273 bodů, přičemž u žen dosáhla hodnota aritmetického průměru 274 bodů.

Graf č. 1 Celkový výsledek SSI

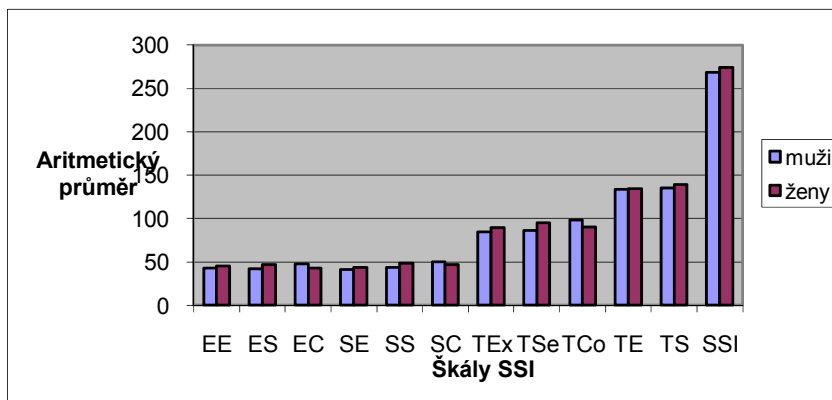
Zdroj: M. Szczerbová (2009)

Pohled na jednotlivé škály ukázal, že nejvyšší průměrné hodnoty byly dosaženy u škály sociální kontroly a sociálního vnímání, podprůměrné hodnoty oproti výsledkům prezentovaným R. E. Riggziem byly pak zjištěny u sociálního vyjadřování a emocionální kontroly. Vyšší výsledky byly naměřeny na škálách měřících verbální dovednosti, horšími se ukázaly dovednosti neverbální. Analýza dat z hlediska pohlaví ukázala, že u mužů byla nejvyšší hodnota dosažena v dimenzích kontroly, ženy vykazovaly vyšší průměrné výsledky na škálách emočního vyjadřování, emoční vnímavosti, sociálního vyjadřování a sociální vnímavosti. K ověření statistické významnosti rozdílů byly použity F test a t test, které ukázaly jako statisticky významné rozdíly v celkové dimenzi vnímavosti mezi muži a ženami. Signifikantní se ukázaly také rozdílné úrovně hodnot dosaho-

vaných na škálách sociální i emoční kontroly, stejně jako na souhrnné škále kontroly. Jako nevýznamné byly shledány rozdíly naměřené na všech škálách vyjadřování.

Z výsledků vyplývá, že u testovaného souboru osob, působících v oblasti sociálních služeb, byly v oblasti sociálních dovedností naměřeny pouze průměrné hodnoty. Uvedené zjištění může být jistým překvapením, protože bychom mohli očekávat, že tato profesní skupina, bude disponovat nadprůměrně rozvinutými dovednostmi vnímavosti i exprese verbálních i neverbálních stránek komunikace. Získané výsledky tak potvrzují oprávněnost požadavku rozvíjení v rámci kontinuálního vzdělávání pracovníků v praxi jejich dovedností i vědomostí v oblasti sociálních kompetencí.

Graf č. 2 Dílčí i souhrnné výsledky šesti škál SSI ve vztahu k pohlaví

Zdroj: M. Szczerbová (2009)

Legenda

EE – emoční vyjadřování, ES – emoční vnímavost, EC – emoční kontrola.

SE – sociální vyjadřování, SS – sociální vnímavost, SC sociální kontrola.

TEx – celkový výsledek škály vyjadřování, TSe – celkový výsledek škály vnímavosti.

TCo – celkový výsledek škály kontroly, SSI – celkový výsledek sociálních dovedností.

2 Spirituální kompetence a jejich konceptualizace

V druhé části svého příspěvku se chci věnovat spirituálním kompetencím, než přistoupím k jejich vymezení, pokusím se zde nastínit důvod, který mě vedl k této volbě tématu. Na první pohled se může zdát, že problematika spirituálních kompetencí není v České republice aktuální či důležitá. O České republice je obecně známo, že převládající část populace se vymezuje jako osoby bez vyznání. Náboženství nehraje významnou roli v politickém ani společenském dění. Češi jsou velmi nedůvěřiví k tradičním církvím, byť jak ukazují sociologické výzkumy, často se tento postoj nezakládá na vlastní negativní zkušenosti.³ Jistou výjimkou v tomto spíše jen velmi rezervovaném vztahu k náboženství tvoří oblast školství a sociálních služeb, kde se připouští účast církevních subjektů. Nevýznamnost spirituálních kompetencí je však pouze zdánlivá. Objasnění tohoto tvrzení si žádá vymezení pojmu spiritualita, byť vzhledem k omezenému rozsahu příspěvku, půjde jen o vymezení stručné.

Původně teologický pojem spiritualita je dnes široce používán pro deskripci náboženské i nenáboženské skupiny zážitků, které se dotýkají pestrého spektra jevů pocházejících ze sakrální i profánní oblasti. D. Krok (2008) definuje spiritualitu jako vnitřní motivační sílu, která významným způsobem působí na myšlení, emoce i chování jedinců. Spiritualitu můžeme také vymezit jako:

- integrující komponentu osobnosti (může být rozvinuta, zanedbávána);
- individuální zkušenost – základem které je prožitek i vědomí posvátna, které orientují jedince i jeho celkový životní postoj;
- potřebu – v Maslowově humanistické psychologii je tato potřeba pojmenována jako spirituální potřeba kosmické identifikace, tedy potřeba transcendence, C. G. Jung hovořil o spirituální potřebě smyslu;
- niterný postoj, jehož základem je láska a odpovědnost, postoj k sobě, k druhým, kterým se snažíme překračovat bezprostřední uspokojení vlastních potřeb ve prospěch konečného dobra, života nebo společenství, jehož jsme součástí;
- motivační podnět, který orientuje člověka při hledání smyslu;

---

³ Zmiňovaná rezervovanost Čechů k náboženství nemění nic na tom, že rovněž u nás patří literatura s esoterickou tematikou k velmi populárním a na spirituální notu dnes sází mnoho vydavatelství.

- dynamický proces, který mění svou intenzitu a výraz v čase i v různých situacích.

Je zřejmé, že spirituální zkušenost může nabývat velmi rozdílnou podobu. Ztotožňuji se s názorem, že je to spiritualita, která otevírá nejhlubší jádro lidské existence a dovoluje tak vstupovat do prostoru a vztahu s Bohem. Podstatným aspektem spirituality je existence zaujetí otázkou smyslu života nebo hodnotovou orientací (Říčan, 2007). M. Raban (2008) dochází k závěru, že pojmy smyslu a spirituality jsou nejen vzájemně spojeny, ale vyjadřují totéž. U obou nacházíme jistou dualitu, jedná se o princip aktivního hledání a zároveň otevřeného přijímání. Lidé mohou dávat smysl něčemu svým jednáním a zároveň nalézat či poznávat smysl. Totéž platí i o spiritualitě, která může být chápána jako otevřenost poznání transcendentální skutečnosti a zároveň může jít o žitou, projevující se v etické rovině činů. Spirituální zkušenost přináší obrat dovnitř, přičemž dualismus ducha a materie v této zkušenosti je odbourán, člověk zakouší jednotu těla, duše i ducha. Kontemplace spojená s obrácením se k věcem vnitřní povahy je doplněna v této zkušenosti o angažovanou, vědomou snahu sdílení se s druhými. V opozici k teologizujícímu vymezení spirituality stojí nenáboženské, které vychází nejčastěji z humanistické psychologie. Dle Helminiaka je obsahem spirituality autentičnost, kterou tvoří otevřenost k informacím, vhléd při kladení otázek i v rámci interpretaci, zájem o dobro během rozhodování (Strieženec, 2001). Emmina akcentuje u nereligiózní, humanistické spirituality vyšší snahu člověka, používá v této souvislosti pojem spirituální inteligence, kterou rozumí jako citlivost lidí na transcendentno. Jedná se o adaptivní fungování individua, které obsahuje schopnost transcendence od fyzického i materiálního, schopnost prožívat vyšší stavy vědomí a používat spirituální zdroje k řešení životních obtíží (Strieženec, 2001). Poslední odstavce ukazují variační spektrum definic spirituality, které si všímá také P. Říčan (2007), hovořící v této souvislosti o sémantické otevřenosti pojmu. Podle V. Smékala (cit. podle Oetková, 2007) při této obsahové mnohoznačnosti hrozí, že označíme-li spiritualitou téměř všechno, stane se jeho význam prázdným a nebude už znamenat nic. Toto nebezpečí je nutné mít na paměti, ať už se pohybujeme v rovině teoretické, empirické či aplikované.

V kontextu sociálních profesí je spiritualita v současné době dávána do souvislosti s fenoménem multikulturality. Od kompetentního profesionála se očekává, že dokáže díky svým vědomostem, dovednostem a postojům, citlivě reagovat a pracovat s odlišnostmi vyplývajícími z kulturního, etnického či náboženského systému. Multikulturní kompetence jsou syceny triádou tvořenou kognitivní, afektivní i behaviorální složkou. Kognitivní složka kompetencí se neomezuje pouze na faktografické informace o sociopolitických, historických, kulturních odlišnostech. Obsahuje zároveň rovinu porozumění k odlišnému světonázoru i k mechanismům, kterými jsou jednotlivci ovlivňováni a poutáni k sociokulturní, náboženské tradici. Důležitými jsou v tomto ohledu zejména dovednosti komunikační, protože právě citlivým vedením rozhovoru lze porozumět kauzálním i intervenujícím podmínkám problému a zvolit cíle i postupy, které neodporují přesvědčení i kulturním či náboženským zvykům klienta a jeho komunity. Postojová složka kompetencí pomáhá profesionálům pohybujícím se v multikulturním prostředí akceptovat klienty často s velmi odlišnými zvyky a přesvědčením. Podmínkou této akceptace je znalost vlastních hodnot a kulturních kořenů. Vědomí určité svébytnosti v kulturním či náboženském prostoru dovoluje citlivě přistupovat k druhým a navíc citlivě rozpoznávat situace v níž mohou vlivy náboženského, etnického, rasového či kulturního charakteru převládnout nad, řekněme, úřední technologií či standardními postupy. Z výše uvedeného je zřejmé, že provázanost multikulturních a spirituálních kompetencí je značná. K přesnějšímu vymezení možného obsahu spirituálních kompetencí zde použiji klasifikaci Association for Spiritual, Ethical and Religious Values in Counselling (ASERVIC)⁴. Na půdě této asociace byla zpracována následující konstrukce spirituálních kompetencí poradců. Návrh tvoří čtrnáct okruhů kompetencí, které jsou rozděleny do šesti podskupin. Kompetentní pracovník, v tomto případě se hovoří o poradci, ale lze zde uplatnit univerzálnější hledisko, se v otázkách náboženství a spirituality vyznačuje znalostmi a dovednostmi, které se týkají:

1. Oblasti kulturního a všeobecného rozhledu – jedná se o schopnosti rozlišení náboženství a spirituality, včetně identifikace společných

---

⁴ Competencies for addressing Spiritual and Religious Issues in Counseling. [Dostupné z: <http://www.aservic.org/competencies.html>]. [cit. 15.9.2009].

- a odlišných znaků, deskripce náboženského a spirituálního přesvědčení a zvyků v širším kulturním kontextu včetně agnostického a ateistického systému přesvědčení.
2. Oblasti sebepoznání – jde o poradcovu sebeexploraci v oblasti náboženského přesvědčení a spirituality, které podporují, ale i limitují poradcovu citlivost, porozumění a akceptaci rozdílných systémů přesvědčení klienta.
  3. Oblasti vývojových změn včetně spirituálního vývoje – tvoří jí znalosti problematiky spirituálního vývoje, které poradce má a umí aplikovat rovněž vzhledem k individuálnímu ontogenetickému vývoji klienta.
  4. Oblasti komunikace – jde o dovednosti kterými poradce sděluje klientovi akceptaci a senzitivitu k otázkám spirituality nebo religiozity, poradce zároveň umí rozpoznat témata spirituality/religiozity z klientovy komunikace, je schopen tato témata uchopit a pojmenovat spolu s klientem, pokud existuje taková potřeba v rámci terapeutické intervence.
  5. Oblasti hodnocení – poradce umí shromáždit relevantní údaje o klientově spirituální či náboženské perspektivě, dokáže posoudit roli jakou hraje religiozita nebo spiritualita v klientově problému, zda podporuje či zhoršuje celkové well-being klienta.
  6. Oblasti diagnostiky a intervence – poradce umí modifikovat terapeutické techniky tak, aby v nich byla obsažena rovněž spirituální nebo náboženská dimenze, také umí použít náboženské/spirituální techniky v práci s klientem, pokud jsou tyto postupy vhodné a přijatelné pro klienta. Konečně poradce umí aplikovat teoretické i výzkumné závěry ve své práci, podporuje inkluzi klientova spirituální/náboženské perspektivy a praktik.

V současné době shromažďují informace o metodách měření spirituality a spirituálních kompetencí. Zdá se, že zatímco k měření spirituality a religiozity existuje celá řada nástrojů (nejčastěji se jedná o dotazníky typu self-report, je možné ovšem v tomto kontextu použít hodnotové dotazníky, dotazníky životní orientace a smyslu života), oblast spirituálních kompetencí stojí mimo zájem výzkumníků. S určitým návrhem přišla L. A. Robertson (2008), která se pokusila sestavit metodu měřící spirituální kompetence. Východiskem škály (Spiritual Competency Scale), je

starší verze dokumentu o spirituálních kompetencích ASERVIC, ve které bylo vymezeno pouze devět kompetencí. Uvedená škála se skládá z 90 položek, každá kompetence je měřena deseti z nich. Autorka použila šesti bodovou škálu.⁵ Faktorová analýza nicméně ukázala pouze na šest faktorů. Škála byla zatím testována na 499 amerických studentech, přičemž polovina z nich navštěvovala sekulární školy, polovina studovala na církevních školách. V případě amerického souboru 79 % respondentů uvedlo, že se ve svém životě otázkami náboženství a spirituality zabývají, 20 % deklarovalo, že se této oblasti nevěnují, zbývajících 1 % na tuto otázku neodpovědělo. K měření spirituálních kompetencí na české populaci nicméně nelze tak snadno použít zahraniční metody. Jako vhodnější se jeví konstrukce vlastního nástroje, což je vzhledem k složité operacionalizaci konstruktů spirituality nesnadný úkol.

Závěr

Akcentací role sociálních dovedností a kompetencí v práci sociálních profesí nechci v žádném případě popřít význam teoretické přípravy, která je neoddiskutovatelná. Domnívám se však, že bez cíleného rozvíjení sociálních kompetencí budoucích i stávajících profesionálů nelze dosáhnout v oblasti služeb, které nabízí, potřebnou kvalitu. Z ohlasů začínajících pracovníků z řad našich absolventů koneckonců vyplývá, že co se týče teoretické přípravy, disponují vcelku dostatečně rozsáhlým penzem vědomostí. Jako deficitní však označují sociálně emoční dovednosti a kompetence. Obdobnou situaci lze předpokládat tím spíše u spirituálních kompetencí. O tom, jaká je skutečnost, se pokusím získat přesnější data v následujícím roce v rámci výzkumu, o kterém jsem se zmínila na začátku příspěvku.

---

⁵ Škálu tvoří šest bodů, tři vyjadřují souhlas (low-mid-high), další tři nesouhlas (low-mid-high). Počítání bodů reflektuje žádoucí či nežádoucí význam. Škála tedy neobsahuje neutrální hodnotu.

Literatura

- BELZ, H., SIEGRIST, A. M.: Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry. Praha : Portál 2001, 375 s. ISBN 80-7178-479-6.
- GOLEMAN, D.: Emoční inteligence. Praha : Columbus, 1997, 348 s. ISBN 80-85928-48-5.
- GOLEMAN, D.: Inteligencja społeczna. Poznań : Dom Wydawniczy REBIS, 2007, 480 s. ISBN 978-83-7301-939-03.
- OCETKOVÁ, I. Úloha spirituality v životní pohodě a kvalitě života u mladých lidí. Disertační práce. Brno : FSS MU, 2007.
- OUDOVÁ, D.: Sociální kompetence, zdroje a evaluace. In Krahulcová, B. (Ed.). Kontexty sociální a charitativní práce. Sborník katedry psychosociálních věd a etiky Husitské teologické fakulty UK. Praha : Centrum pro náboženský a kulturní dialog, 2008, 65-132 s. ISBN 978-80-87127-07-0.
- RABAN, M.: Duchovní smysl člověka dnes. Od objektivního k existenciálnímu a věčnému. Praha : Vyšehrad, 2008, 394 s. ISBN 978-80-7021-933-1.
- ROBERTSON, L.A.: The Spiritual Competency Scale: A Comparison to the ASERVIC Spiritual Competencies. Disertační práce, Orlando : University of Central Florida, 2008.
- ŘÍČAN, P.: Psychologie náboženství a spirituality. Praha : Portál, 2007, 326 s. ISBN 970-80-7367-312-3.
- VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. (Eds.): Sociální psychologie. Praha : Grada, 2008, 404 s. ISBN 978-80-247-1428-8.
- SMÉKAL, V.: Sociální kompetence (Sociálně psychologická způsobilost a její rozvíjení). Brno : Psychologický ústav Filosofické fakulty FF MU. Psychologické texty, č. 5, 1995.
- STRIEŽENEC, M. Psychologické aspekty spirituality. Československá psychologie, roč. 45, č. 2, 2001, s. 118-126.
- SZCZERBOVÁ, M.: Sociální kompetence sociálních pracovníků. Diplomová práce. Ostrava : FF, 2009.

Príspevek byl podpořen projektem GA ČR č. 406/09/0726 „*Psychologické aspekty zvládání zátěže mužů a žen*“.

Adresa autorky

✉ **Mgr. Alina Kubicová, Ph.D.**
Katedra psychologie a sociální práce
Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě
Reální 5
701 03 Ostrava
Česká republika

@ alina.kubicova@osu.cz